

Davčna preosnova.

Spisuje Fr. Geiger.

I. Splošna pridobnina.

(Dalje.)

Od vsih tih pa je najvišjih davkoplačevalcev 1380, ki so plačali skupno nad 5,000.000 rednih obrtnih davkov; ako le te in njih davek odštejemo, pride na ogromno večino povprek le 180 gld. letnih dohodkov, na največje pa 7250 gld., kar pa gotovo niso še dejanski dohodki, kajti čim večje podjetje, tim več se prikrije. Ako se nadalje upošteva, da od 634.000 obrtnikov, plačujočih 5,480.600 gld. rednih davkov do 30 gld., odpade 310.000 dohodnine prostih z 833.000 gld., pride po istem računu na vsacega teh obrtnikov, ki plačujejo tudi dohodnino, letnih 250 gld. povprečnih dohodkov. Vladno sporočilo k davčnemu načrtu v dokaz te trditve, da se dejansko le $3-3\frac{1}{2}\%$ plačuje, nadalje sledeče podpira. Isto leto 1890. obdačilo se je po napovedih od 106.000 uradnikov 127,000.000 dohodkov na plačah, ne uštevši osobne doklade ali doklade za stanovanja, remuneracije itd. in sicer na podlagi napovedi, o katerih velja že omenjena nepopolnost in neresničnost ter se sme reči, da so večinoma več dobili, kakor pa obdačili. Na posamnika pride torej povprek blizu 1200 gld. plače za osebni trud. Gotovo pa se podjetniku osebni trud z naloženim kapitalom sodelujoč boljše splača, kakor je uradnik le za osebno sodelovanje plačan, zaključek je logičen: da, ako uradniki povprečno dobe 1200 gld., da vsaj toliko nese podjetniku ter se sme reči, da s 180 gld., oziroma 250 in 360 gld. obdačijo obrtniki povprek le tretjino vseh dohodkov, da torej ne plačujejo $8\frac{1}{2}-10\%$ za davke, ampak 3 k večjemu $3\frac{1}{2}\%$. Da ta davčna mera ni previsoka, kaže v omenjenem vladnem sporočilu naslednja primera s Prusijo, kjer

je leta 1890. bilo 560.000 obrtnikov in so plačali, povprečno 0,9%, svojih dohodkov, skupno 9,167.000 gld. davka, v Avstriji pa 810.000 obrtnikov 19,648.000 gld. obrtnih davkov. Ako bi Prusija hotela dobiti naš znesek, morala bi odstotek na 1,9% povišati; ker pa so naše obrtne razmere gotovo za polovico slabše torej tudi dohodki povprek za polovico nižji, podvoji se torej tudi gorenji odstotek in na vse obrtnike pride pri nas po 3,8% pri enakem številu davkoplačevalcev, katerih pa je pri nas do 250.000 več in se ta odstotek na — $3-3\frac{1}{2}$ — zmanjša.

Da le mala peščica obrtnikov komaj 180 gld. na leto čistih zasluži, da zlasti znesek 360 gld. že za srednje dobre obrte zaostaje daleč za dejanskim uspehom, vidi se v vsakdanjem življenju ter ni treba o tem še več besedičiti. Opozoriti moram le, da se govori vedno le o nečistih dohodkih in da se začetkom te razprave (o dolžnih obrestih in povikšanji davka vsled njih) nastavljeni odstotki po tem popolno umevnem računu na 10 do 12%, zmanjšajo.

Ker je torej vlada uverjena, da sta sedanja obrtna davka z ozirom na dejanske dohodke pač relativno, a ne absolutno previsoka, združila ji je v novi splošni pridobnini ter določila nje propis v sedanjem skupnem znesku, ki bi se pa iz prebitkov nove dohodnine znižal za 20—25%, kjer je namreč davek relativno previsok, to je od manjših in najmanjših obrtov.

Uverjena pa je tudi, da imata sedanja pridobnina in dohodnina pogoške, ki so njuni namen onemogočili, da treba zlasti nerabni cenik z boljšim nadomestiti ter skrbeti, da se nove davčne postavke z dejanskimi razmerami skladajo in tudi pravično porablajo.

Da se ohrani dosedanji propis pridobnine in dohodnine, vtemeljuje vladni načrt zlasti s tem, da se davčna preosnova pri naših državnih potrebščinah mora opirati na sedanje davčne razmere tem bolj, ker prvič nje namen ni, prenoviti vse, ampak le poboljšati in popolniti, kar je slabega in pomanjkljivega ter skrbeti za bolj pravično, razmerno razdelitev preosnovanih davkov v tem oziru, da davčno močnejše bolj pritegne (s splošno dohodnino) ter s prebitkom njih povišanih davkov dobi nadomestek za olajšanje davčno-slabejih.

Prva naloga je torej slabi cenik nadomestiti s čim boljšim. Vlada izdelala je nov jako elastičen cenik, kateri ima 131 postavk ter so te postavke posebno elastično urejene s tem, da se vsaka glavna postavka z ozirom na posebnosti dotičnega značila lahko na četvero poviša; vrh tega pa se sme postavko na polovico znižati ali pa po potrebi podvojiti, tako da se za eno značilo daje prostor od polovice do osmere mere, kar daje razloček 1 : 16.

Novi cenik spojila je nadalje vlada s kontingentom. Določa se namreč skupni davek, ki naj se po ceniku mej skupnike razdeli. Kontingent je v naših razmerah potreben, da ostane vsota nepremenjena ali vsaj v določenem znesku gotova. Kontingent je za državo in za davkoplačevalce ugoden; za državo, da ni odvisna od tega, kako bi si davkoplačevalci odmerjali davek po ceniku brez kontingenta, ki bi najbrže po najnižjih postavkah segali, za davkoplačevalce pa, ker je davčnim organom stavljena meja ter omejen njih fiskalizem. Iz teh pomislov pa nastane vprašanje, kolik naj bo kontingent, kolika skupina in kdo naj razdeli kontingent na skupnike?

Kar zadeva kontingent, dana je, kakor rečeno, njegova velikost, že s tem, da se morajo državni dohodki po sedanjih davkih ohraniti. Ker pa je kontingent za vse dežele naše državne polovice prevelik, oziroma ker je skupina, med katero naj se razdeli prevelika, uspeh zakona pa zavisen od tega, da davčni organ dobro pozna posamne obrte, kar je le mogoče v malih skupinah, v manjših krogih, treba torej kontingent razdeliti v podkontingente. Dosledno se vzame po vladnem načrtu kot pododdelek dosedanji davek političnega okraja. Davčni odsek poslanske zbornice pa je za politični okraj določeni kontingent še nadalje razdelil. Na političen okraj pride povprek 1000—1500 plačujočih pridobnino, katerih ogromna večina pa spada mej manjše in najmanjše obrtnike, ki bi le prelahko preglasovali večje obrtnike ter jim višje davke odkazovali, s tem pa uvedli na drugo stran nepravilnost. Kako pa naj se politični okraj razdeli? Po obrtnih vrstah ne kaže, ker s tem se zapreči zvržanje davkov mej raznimi vrstami, še manj pa po davčnih okrajih ali celo po davčnih občinah, ker kakor bi pri pododdelkih po obrtnih vrstah vedno enakovrstni obrtniki morali svoj do-

sedanji davek skladati, tako bi tu premali oddelki bili ter bi tudi več ali manj zopet vsak ohranil dosedanje breme. Davčni odsek poslanske zbornice odločil se je vsled tega za delitev v 4 davčne družbe ali razrede, v katere se razdele vsi, ki plačujejo pridobnino, po visokosti obrtnih davkov ter se uvrste v I. davčno družbo vsi, ki plačajo nad 1000 gld. vseh obrtnih davkov, v II. vsi od 150—1000 gld., v III. od 30—150 gld. in v IV. ali najnižjo pa vsi, ki ne plačajo nad 30 gld. in sicer obsegata I. in II. družba vse velike obrtnike celega okraja iste trgovinske zbornice, III. srednje, IV. pa male obrtnike istega političnega okraja. Razširjenje davčnih družeb I. in II. razreda po okrajih trgovinskih zbornic, torej celih manjših kronovinah in po velikih delih večjih dežel je popolnem umestno, ker se na ta način enakovrstna velika podjetja večjih okrajev, mej katerimi so gotovo tudi razlike v davkih, združijo ter se tako vsaj v posamnih kronovinah ali večjih delih iste kronovine doseže pravična in razmerna razdelitev davkov, kar bi po političnih okrajih ne bilo mogoče, ker je taci podjetij navadno v jednom političnem okraji tako malo, da bi se večkrat komaj zanje sestavila davčna komisija, ter bi njih davek ostal navadno nepremenjen. (Na Solnograškem in v Bukovini je samo po 7 obrtnikov I. razreda, na Kranjskem 10, celo na Moravskem le 161). Sicer pač v III. in IV. davčni družbi dejansko ostanejo večinoma isti obrtniki; a davek ni isti kontingent. Za II., III. in IV. davčni razred preračunal se bo po §-u 48. odsekovnega načrta bistveno sledeče: Ves odpustek na pridobnini določi se takoj z 20%; od sedanjih obrtnih davkov vzame se 14% od II. razreda, 21% od III. in 28% od IV.; ti zneski se seštejejo ter zopet tako razdelé, da za zmanjšanje IV. razreda pride dvakrat toliko kakor za III., ki zopet poldrugikrat toliko olajšave dobi kakor II. razred, kar pomenja za IV. razred, torej za najnižje obrtnike, navadno nad 26% znižanja, vrh tega pa bodo nadaljni odpustki jednako degresivno se delili ter dobi zopet IV. razred $2\frac{3}{4}\%$ vseh odpustkov. Ti odpustki razdelé se po kontingentih za posamne davčne družbe, ne individuvelno, vsled česar pač ne dobi vsak obrtnik IV. razreda nad 26%, ampak mogoče več, ali pa tudi manj proti sedanjemu propisu.

Pododdelki po davčnih družbah ali razredih pa imajo še drugo prednost, da namreč v vsako pridobninsko komisijo, ki

bode razdeljevala kontingent svojega razreda, pridejo več ali manj enakovrstni obrtniki, ki bodo torej tudi svojevrstne obrtne razmere najbolj poznali in lahko uvaževali vplivne činitelje posamnih podjetij, katere zmožnosti se davčnim družabnikom IV. razreda skoro ne more prisvajati za obrte II. ali celo I. razreda. Davčne komisije sestavijo se namreč za vsaki razred posebej in sicer volijo družabniki polovico članov med seboj, drugo polovico in predsednika pa imenuje finančni minister in sicer namerava imenovane člane jemati večinoma iz uradnikov, posebno iz davkarskih.

S tem hoče se doseči dvojen namen, najprej, da bo davčni organ kolikor le mogoče poznal obrtne razmere, drugič pa nepristranost njegovo, kajti uradniki kot člani ne bodo več fiskalno vdeleženi, ker je davčna meja za vso davčno družbo določena, marveč se bo z njih pomočjo in znanjem davčnih zakonov ne le komisijsko uradovanje olajšalo, ampak tudi strankarstvo za-
brnilo.

Priznati se mora, da so ta določila dobra in je davčni odsek vladni načrt znatno poboljšal s tem, da je sklenil davčne družbe, da je odpustek takoj natančno določil ter izumil primeren sestavek, kako razdeliti kontingent in odbitek na vsako družbo. Tudi za razdelitev na družabnike istega razreda poboljšal je odsek vladni načrt, ki predlaga v ta namen obširen, pač elastičen, a nepraktičen cenik s 131 postavkami. Nepraktičen je predlagani cenik vsled svoje obsežnosti; pa naj ga se uče navadni obrtniki, ki bodo sedeli v komisijah! Nepraktičen pa je nadalje, ker na vsako značilo naveže posebno postavko. Vlada je pač uvidela, da tudi ta cenik ne zadostuje, ter ga skušala s tem popraviti, da določuje za vsako postavko prostor od temeljnega prvotnega zneska do četverega, to je določuje najnižjo in najvišjo mero; nadalje da daje davčnim komisijam pravico, postavko na polovico znižati ali pa na dvoje povišati. S tem pa ga je naredila na drugo stran slabega, ne gledé na to, da najmanj priporoča cenik neogibna težava, da je skoro nemogoče za vsako značilo najti res povprečno davčno mero. Kako neugodne posledice pa utegne imeti razdelitev po ceniku z najnižjo in najvišjo mero (od $\frac{1}{3}$ do osmerke vsake postavke), pojasnijo naslednji slučaj. Jedna komisija drži se povsem najnižje mere;

vsakemu odkazana postavka pa še ni pravi davek, ampak le razmerna številka, po kateri se mu bode predpisala pridobnina njegovega razreda. Ker vse z najnižjo mero vzete postavke vseh družabnikov navadno ne bodo zadostovale za družbeni kontingent, morale se bodo vse za enak odstotek povišati. S tem pa, da so za vse slabše in boljše obrtnike določene najnižje postavke, okoristili so se boljši in morajo vsled povikšanja za gotovi odstotek slabši zanje prispevati. Druga komisija drži se najvišjih postavk, s tem pa že prvotno preobloži slabše obrtnike; pač bode v tem slučaju vsota odkazanih postavk navadno presegala družbeni kontingent in se bodo marale vse postavke za enak odstotek znižati, a to znižanje je le boljšim v prid, slabšim pa prvotno previsoko vzetih postavk nikakor razmerno ne zniža. Davčni odsek nadomestil je vsled teh vpravičenih pomislov cenik s stopnico (Schema) razrednih nastavkov (Classensätze), ki naj služijo po povprečni srednji pridobitni zmožnosti kot razmerske številke za razdelitev kontingenta, katere številke naj komisija izbere po določilih, da sama za vsak obrt dožene srednjo pridobitno zmožnost v primeri s srednjo pridobitno zmožnostjo družih obrtov istega razreda, oziraje se na vse merodajne pridobitne činitelje, katere naj tudi komisija po svojem preudarku oceni in upošteva. V ta namen razvrste naj se vsa podjetja istega davčnega razreda po vrstah, kakor se opravljajo; v vsaki vrsti se najprej določi nastavek za oni obrt, ki po svoji srednji pridobitni zmožnosti daje najmanjše dohodke: vse druge pa naj komisija tako razvrsti, da vsi, katerih razmere so bistveno jednake, dobe tudi jednak nastavek in da se ta nastavek ujema tudi z najnižjim in z drugimi, oziroma tudi s srednjo pridobitno zmožnostjo dotičnih obrtov iste vrste in družih vrst, kjer pa so dohodki večinoma sad osebnega truda, pa sme komisija tudi za tri stopinje nižje nastaviti razmersko številko. Stopnica prične z 1 gld. 50 kr. ter se dviga najprej po 50 kr., potem po 1 gld., po 2, 3, 4, 5 gld.; od 50 do 100 po 10 gld., od 100 do 200 gld. po 20 gld., nadalje po 40, 80, od 900—1300 po 100 gld., višje pa po 200 gld. Ako se primerjajo ti nastavki s sedanjim cenikom, čegar postavke z izvanredno doklado na najnižje znašajo 3 gld. 50 kr. oziroma 4 gld. 50 kr., nadalje pa vsled dohodnine najmanj 6 gld., 9 gld. 50 kr., 12 gld., 19 gld., 24 gld., 35 gld. 50 kr., 47 gld.

50 kr., 59 gld., 71 gld., 95 gld. i. t. d., vidi se, da je nova stopnica gotovo pripravnejša, ker z mnogo nižjim nastavkom začne ter znesek polagoma in le po malih svotah povikšuje. Pa ti zneski niso še davek, ampak le nastavki po katerih se bode družbeni kontingent družabnikom razdelil, ter je mogoče, da se povikša, da vsota vseh nastavkov krije kontingent.

Kontingent pa ne ostane za vedno enak; za prvi dve leti določuje ga odsekov načrt na 17,732.000 gld., za vsako nadaljno leto se pa poviša za 1·2%. Ta prirastek je vpravičen v dejanskih prirastkih, ker se ne le število obrtnikov leto za letom množi, kar se ujema z ljudskim naraščanjem, ampak tudi obrtnost v obče napreduje ter se vedno višje razvija. Po vladnem preračunu znašal je prirastek na obrtnih davkih zadnjih 12 let povprek 2·5% na leto. Da se vlada ne odpove tej letni pomnožitvi svojih davčnih dohodščin, je preumevno; mora pa se priznati, da je finančna uprava še dokaj zadovoljiva, ker za se ne zahteva, kakor se je doslej vedno godilo ob priredbah novih davkov, večjih dohodkov, da marveč pri pridobnini še polovico letnih poviškov odpusti, kar je pač šele na predlog davčnega odseka storila z ozirom na to, da se število obrtnikov le z 1·4% na leto množi ter da bi z prirastkom 2·5% v 35 letih kontingent za 100% narastel, kar pa je proti bistvu kontingentnega davka in naravnost nasprotno dejanskim razmeram. Kako se število obrtnikov vsako leto množi, kaže primera obdačencev, katerih je bilo 1880. l. 708.000, po desetih letih pa že 810.000!

Nadalje pa je gledé kontingenta še upoštevati neprestano obrtno gibanje tudi mej raznimi okraji, vsled česar jedni okraji postanejo davčno močnejši, drugi slabiji, čemer bi bila posledica, da bi pridobninarji prvih okrajev primerno premalo, drugih pa preveč davkov plačevali. Iste premembe mogoče so tudi mej razredi ali družbami. Da se to prepreči, ter preskrbi pravočasno zbravnanje raznih podkontingentov, nastavi se kontingentna komisija, ki bo po obširnih poizvedbah in primerah, kake nastavke rabijo razne pridobninske komisije za razne obrte, zamogla oziirati se na dokazane premembe v raznih davčnih družbah ali celih okrajih in smela podkontingente, kjer in kolikor treba, znižati; vsled znižanja odpadli zneski se, če mogoče, pokrijejo

iz prebitkov splošne osebne dohodnine, če pa taci ni, pa se razdele na vse druge družbe z ozirom na njih davčno okrepljenje.

Davčni predmet splošne pridobnine je (§ 1. načrta) vsako tuzemsko obrtno podjetje in na dobiček namerjeno opravilo, katero ni podvrženo drugemu davku na dohodke, kakor 1. zemljari ni ali 2. posebni pridobnini od podjetij, ki polagajo javne račune, ali 3. plačnini.

Javne račune polagajoča podjetja, ki sicer semkaj spadajo, izločila so se z ozirom na to, da so bistveno drugače urejena, kakor pa podjetja posameznikov; tudi je njih davčna zmožnost druga, a ne mej vsemi jednaka, kar zahteva drugače in tudi za razne vrste teh podjetij različne davčne mere. Tudi se njih sedanji davki ne vračunijo v kontingent.

Plače pa ne spadajo v to poglavje, ker izvirajo iz osebnega službovanja, katero pa ni samostalen pridobitek; istotako ne dajo se semkaj prištevati pridobitki iz obrestovanih glavníc, in dosledno novi zakon obravnava plače v IV., obrestovanje glavníc pa v III. poglavji.

§ 1. se pojasnjuje v §-u 2., ki naj zabrani, da bi še nadalje kako podjetje uhajalo bodi zemljari ni, bodi pridobnini, kakor se je doslej godilo; ob enem pa naj se tudi prepreči, da bi iste dohodke zadela dva enakovrstna davka. Dosledno se torej po §-u 2. v obče kmetijstvo in gozdarstvo z ozirom na zemljari no oprošča pridobnine; dosledno pa se tega oproščenja ne priznava 1.) zakupnikom kmetij in za lovstva na tujih tleh ali ribarstvo v prostih, zakupljenih ali javnih vodah, ker dotičniki ne plačajo zemljari ne; 2.) za posebne stalne prodajalnice kmetijskih ali gozdarskih pridelkov na drugem kraju kakor na mestu kmetijstva in gozdarstva, ker take prodajalnice ne smerijo več na uporabo pridelkov, marveč izkoriščajo cenovne razlike na mestu in v kupčiji, torej niso več kmetijska ali gospodarska, marveč že prava trgovinska podjetja; istotako ne 3.) za obrtna, prava kmetijska ali gozdarska opravila presegajočo podelavo takih pridelkov, kamor je šteti tudi umeteljno in kupčijsko vrtnarstvo.

Nadalje § 1., da je namreč obdačnost zavisna od tega, da se obrt ali poklic izvršuje z namenom na trajen pridobitek, pojasnjuje § 3., čegar izjemne točke 3—8 temelje v tem, da dotična opravila tako malo donšajo, da ne zadostujejo dohodki za sa-

mostalen obstanek; te točke niso taksativne, kakor se razvidi še posebno iz §-a 5., po katerem sme komisija (in nje predsednik) ubožne obrtnike, ki svoj obrt k večjemu z jednim pomočnikom opravljajo, davka popolnem oprostiti. To načelo ima sicer tudi že patent o stari dosedanji pridobnini, a ni dovolj jasno v zakonu samem izraženo, praksa pa se je prestrogo držala načela, da je davka prosto le, kar zakon izrečno kot tako navaja.

S tem dovoljuje se pogojna davčna prostost najmanjših obstankov (Existenzminimum), katera se nepogojno ne more izreči, ker bi bilo to zoper načelni pojem pridobnine kot predmetnega davka, ki se ne ravna po osebi, ampak po obrtu, oziroma po njega pridobitni zmožnosti brez ozira na dejansko porabo dobitkov.

Novi splošni pridobnini so podvrženi, ker nobena teh izjem ni prikladna, tudi zdravniki (gledé neslužbenih poklicnih opravil), poštarji, tobačni založniki in drugi, ki niso v državni službi, pa državna opravila opravljajo bodi za provizije ali pavšalne odškodbe. Odpadla je torej izjema, katera se po patentu z dne 31. decembra 1812. l. nikakor ne da vpravičiti ter je bila naravnost nasprotna načelu pridobnine, kajti i ta opravila so trajna ter nameravajo in dajo tudi navadno pridobitke, ki omogočijo samostalen obstanek. Isto velja o umetnikih, pisateljih, zasobnih učiteljih, katerih dosedanja prostost pridobnine je navadno velika krivica v primeri z malimi obrtniki. Pač pa se strinja z načelom tega davka, da so po §-u 3., al. 1. pridobnine prosta podjetja, katera ima država vsled vladarskih pravic ali v prid javne uprave, in da po §-u 4. finančni minister lahko oproščenje prizna za podjetja, katerih namen je pospeševati javne dobrodelne in občekoristne namere, kajti v obeh slučajih manjka glavni pogoj obdačnosti, namreč namen lastne koristi. Zadnje določilo zadoštuje tudi za samoupravna podjetja, ako se res le v javni prid opravljajo, ako pa dotična samouprava dela dobiček, da-si ga porabi v prid dežele ali občine, ni povoda za izjemo, celi državi pa se ne more primerjati, torej tudi ne gre, da bi se isto določilo §-a 3., al. 1. raztegnilo nanje, ker državi dobiček davke nadomestuje, nasprotni predlog pa, ako se samoupravam ne dovoli davčnega oproščenja, naj se še za državo črta, dovedel

bi do smešnosti, da država na jedni strani sebi odpiše, kar si na drugi pripiše, torej najmanj nepotrebna pisarija.

Za popotne obrte veljajo posebne določbe. Ti ne spadajo v davčne družbe, niti se njih davek ne ušteva v kontingent. Posebno njih obdačenje poglavitno izvira iz načina njih izvrševanja, da niso stalni na enem kraju, marveč da gredo od kraja do kraja. Vsled tega se jim je že doslej pridobnina predpisavala za celo leto najprej in so jo morali popotni obrtniki takoj naprej plačati, kar se je prevzelo tudi v novi zakon. Premenila pa se je davčna mera. Doslej plačujejo pridobnino po najnižji postavki za glavno mesto dotične kronovine, kjer obrtujejo, torej navadno 3 gld. 15 kr. in 70% doklade, skupaj 5 gld. 35 kr., na Nižje Avstrijskem 5 gld. 25 kr. + 70% = 8 gld. 92 kr., na Tirolskem pa, kjer je najnižja postavka za polovico manjša, samo 2 gld. 67 kr. Novi zakon pa veli, da se pridobnina odmeri po njih srednji pridobitni zmožnosti v primeri s srednjo pridobitno zmožnostjo jednaci stalnih podjetij in sicer podjetnika samega od 1 gld. 50 kr. do 15 gld. istotako za vsacega pomočnika, za vsako tovarno ali vozno žival (izimši pse) pa po dvoje, in ako se razteza popotni obrt na več dežel, smejo se ti zneski za polovico povišati. To vse velja za krošnjarstvo in njemu podobne popotne obrte.

Ne prištevajo se torej semkaj:

1. obrti, katere se izvršuje na gotovih krajih menjaje ter porablja stalna obrtišča; tem se splošna pridobnina za vsak kraj predpiše;

2. sejmarstvo stalnih obrtnikov, ki se obdačijo v svojem bivališči;

3. tuzemski kupčijski agenti, ako niso v službi (za plačo); obdačijo se namreč s splošno pridobnino, kjer stalno opravljajo svoj posel; ako pa so najeti za gotovo plačo, pa naj se upoštevajo pri svojem predstojniku.

O davčnem postopanju sem poglavitna načela že razložil v razpravi o razdelitvi pridobninarjev v davčne razrede ali davčne družbe, o kontingentih in o davčnih komisijah; kar določa še o tem zakon, so formalnosti, ki niso bistvenega vpliva. Važne so pa določbe o kraju, kjer se davek predpiše, kako naj se vplačuje in odpisuje.

Določba o kraji davčnega propisa je v dvojnem oziru pomisljiva: za obrtnika in za samoupravo (deželo, okraj, občino); ker pa se to vprašanje še ponavlja in je njega rešitev važnejša pri podjetjih II. poglavja, opustim to točko do razprave o naslednjem poglavju ter preidem k vplačevanju in odpisu pridobnine. Tu moram takoj poudarjati, da je v načrtu tudi v tem oziru velik napredek. Dosedanji plačilni rok skrčil se je iz poluletnega v četrletni, ako pa je pri začetku obrta minulo že ena ali dve tretinji četrletja, predpiše se toliko manj; tudi se bode davek po četrletnicah odpisoval, namreč od bližnjega plačilnega obroka po obrtnem prenehanju in ako se obrtnik preseli v drug kraj ali prestopi k drugemu obrtu, predpiše se mu nova pridobnina v novem kraji ali za novi obrt še le za prihodnje četrletje, isto tako ako se obstoječ obrt prepusti drugemu podjetniku, bo le-ta še le v prihodnjem četrletju plačal davek. Nova določba pa je zlasti § 73. odsekovnega načrta: da povodom posebnih obrtnih zadržkov (vsled smrti ali bolezni obrtnikove, požara, povodnji ali drugih izvanrednih slučajev), ki povzročijo prenehanje ali popolno ostavljenje, zamore finančno ravnateljstvo davek deloma ali pa za vse dotično četrletje odpustiti. Poslanska zbornica je to še popolnila z dostavkom, da se tudi domobrancem odpusti davek za četrletje orožnih vaj, ako obrt vsled obrtnikove odsotnosti trpi škodo ter je domobranec odpustka tudi potreben. Napredek novega zakona uvidi se uprav iz primere sličnih starih in novih določeb. Doslej plačuje se pridobnina semestralno ter zapada semestralni del brez vseh ozirov s 1. januarjem in 1. julijem. Kdor začne obrtovati, s katerim teh terminov, plača za poluletje, kakor kdor prične v sredi poluletja ali celo še le zadnje dni junija ali decembra in le od previdnosti in presodnosti davčnega nadzornika je odvisno, da mu ne odmeri davek zgolj po značilih, ampak da se ozira tudi na kratek čas in vsaj za prvo polletje odmeri nižjo ali najnižjo pridobnino. Po novem zakonu se bo pridobnina kakor doslej odmerjala po celoletnih zneskih, vplačala pa v četrletnih. Ako pa je do obrtnega začetka minul že jeden ali celo dva meseca, predpiše se za dotično četrletje le $\frac{2}{3}$ ali $\frac{1}{3}$ četrletnega dela (katero določilo se je vsprejelo po sklepu poslanske zbornice). Kdor opusti ali ustavi obrt, odložiti mora po sedanjem zakonu davčni list pri pristojni

prvi instanci najkasneje do zadnjega dne istega poluletja. Ako odpoved pride v drugem poluletji k davčnemu oblastvu, torej ko je s 1. januarjem ali 1. julijem semestralni znesek že zapadel, mora ga plačati, obrt pa se izbriše še-le od prihodnjega poluletja naprej. Bivši obrtnik v tem slučaju polletno pridobnino nepotrebno in nepravilno plača. Trda je že, ako obrt prejenja začetkom ali v sredi semestra, da se vender kar naprej vsa pridobnina plačuje. To trdoto odstranil je novi zakon, po kateri se bo pridobnina po četrletjih pred- ali odpisovala; tudi se daje obrtniku časa 4 tednov po odstopu od obrta, da se oglasi za odpis in le tedaj, ako ta obrok zamudi, dovoli se odpis še le s četrletjem po odpovedi.

Sedanji zakon tudi ne pozna začasnih olajšav pridobnine, kar je pač v tem vtemeljeno, da je pridobnina katastralno prirejena, namreč da enkrat odmerjena ostane nepremenjena in se le vsled trajnih prememb v obrtnih razmerah premeni (povikša ali zniža), ako se namreč pridobitna zmožnost bistveno in trajno premeni, vzrokov pa, ki le mimogrede, za gotov čas, pridobitno zmožnost omeje, ne upošteva. Drugače novi zakonski načrt, čegar § 73. odstrani zadnje fiskalne neprimernosti.

II. Pridobnina od podjetij, polagajočih javne račune.

Le-ta podjetja, katerih davek prireja II. poglavje, imajo skupno to, da je opravljajo glavniške združbe ter je torej mero-dajna in odločilna ne oseba, ampak glavnica, vsled česar se bistveno razločujejo od obrtov v obče ter je prav umestno, da jih je novi zakon izločil ter uvrstil v posebno poglavje.

Razločujejo pa se tudi medseboj po namenih, katere zasledujejo: ali iščejo le dobiček, ali delujejo poglavitno v občni prid, ali pa jim je podlaga in smoter samopomočje. In kakor namen, različen je dosledno tudi donesek. Zakonski načrt te razločke tudi vestno upošteva ter različnim tem vrstam tudi različno davčno mero odločuje, dovoljuje olajšave in pogojno tudi davčno prostost.

Bistveno razširja načrt določbe zakonov z dne 27. decembra 1880, št. 151. drž. zak. in z dne 14. aprila 1885, št. 85. drž. zak.,

ki doslej veljajo le za pridobitne in gospodarstvene zadruga ter jim proti patentu z dne 29. oktobra 1849, št. 439. drž. zak. priznavajo znatne olajšave, na vse glavniške združbe, onim pa daje nova obširniša polajšila.

Kot podjetja, spadajoča v II. poglavje, našteva § 83. vsa podjetja glavniških, komanditnih in rudniških družeb, kreditne zavode, državne železnice; zavarovalnice, hranilnice, posojilnice in pridobitne in gospodarstvene zadruga. Posebno pa še razločuje: mejsebojne zavarovalnice, zadruga, katerih promet je omejen na lastne zadružnike; občinske ali na podlagi posebnih deželnih zakonov iz kontribucijskih in davčnih zalog nastale posojilnice, katerim vsem priznava posebne olajšave (§-i 85., 94., *e*) in *g*), 95., *z*) in 100) ali celo davčno prostost (§-a 84. in 85.).

Davka proste ostanejo namreč:

1. družbe in zadruga, ki so snovane po načelu mejsebojnosti in samopomočja ter ne smerijo na dobiček, in od javnih korporacij ali pa od podjetnikov za svoje služabnike osnovane zaloge, katerim je namen zagotoviti bolniške prispevke, pokojnine, podpore i. t. d. za javne ali zasobne služabnike sploh, katero davčno prostost sme finančni minister priznati tudi jednaki družtvom malih obrtnikov in kmetov;

2. posojilnice in hranilnice Raiffeisnove zisteme;

3. iz kontribucijskih in davčnih zalog snovane posojilnice, ako se njih promet omejuje na porabo lastne glavnice;

4. pridobitne in gospodarstvene zadruga, zasnovane na podlagi samopomočja, katerih promet je omejen na lastne zadružnike, in prej omenjene posojilnice tedaj, ako čisti donesek ne presega 300 gld.

Nove olajšave pa so: da smejo zadruga te vrste tudi od nečlanov prejemati posojila, ali poroštvo za svoja posojila, ali pa za lastno kmetško porabo potrebne reči kupovati od nečlanov; nadalje se tudi izgubo iz leta pred bilančnim letom dopušča kot odbitek od čistih dohodkov, kakor tudi vrednost tega, kar zadružniki za družbeni namen osebno store ali z blagom prispevajo; konečno, da se od prvih 1000 gld. dohodkov le $\frac{3}{10}$ in od nadaljnih le $\frac{5}{10}$ vzame za davčno podlago.

Ne le da s tem zakon močno pospešuje snovanje tacihi prekoristnih družtev in zadrug, kaže se v teh zakonitih določbah

tudi pravičnost v primeri z drugimi denarnimi zavodi. Ker ne iščejo lastnega dobička, marveč da ohranijo in ojačijo obstanek svojih zadružnikov, s tem pač državi sami več koristijo nego od njih nabrani davki, kajti čim bolj se posreči hvalevredni njih namen, tim bolj ojačijo se kot davkoplačevalci posamni člani in bi bilo le umestno, da je država še bolj podpira ter jim odpusti davek, ki naj bi se pobiral le od dobička na to delujočih podjetij.

Kakor pri zadnjih podjetjih samopomočje, tako pri hranilnicah velja občekoristnost kot tehten vzrok posebne ozirnosti iz davčnega stališča. Kakor one zadruga male obrtnike in služabnike, podpirajo hranilnice male posestnike ter je varujejo previsocih obresti. Ne manj pa delujejo v občini prid, ne gledé na spodbujo k varčnosti in štedljivosti, zlasti s tem, da večinoma pomagajo svojim občinam vzdržavati javne zavode, kakor šole, bolnišnice, siromašnice, ceste itd. ter s tem večkrat še le omogočijo njih ustanovitve ali obstanek; sploh s svojimi prispevki za javne potrebščine olajšajo davčna bremena oziroma doklade, in kolikor je nadomeste njihovi prispevki, toliko pomagajo davkoplačevalcem, dosledno torej pomagajo jim ohraniti njih obstanek. Da se z hranilnicami mora bolj rahlo postopati, vele ne le ti pomisleki, ampak tudi to, da visok davek bi neizogibno imel za posledice večje ali manjše povišanje obrestne mere od hipotek, katere bi torej morali trpeti oni, ki so davčno slaběji, katerim mora davčna uprava kar naj bolj mogoče prizanašati.

Treba je marveč dosedanjí davek od hranilnic znižati, da ne bodo primorane zahtevati višjih obresti ali pa svojih podpor občinam prikrajševati, kajti razun lastne pridobnine bodo večinoma morale prevzeti še rentnino od vložnih obresti, katera za posamne glavnice ni tolika, ki pa od skupine lahko doseže občutno svoto.

Vladni, oziroma davčnega odseka načrt te razmere dobro upošteva in poslanska zbornica je določbe še izboljšala hranilnicam v prid. Priznati se mora, da davčna mera 3% do 10.000 gld. čistih dohodkov, 5%, do 100.000 gld., 7½% do 200.000 gld. in še le od višjih po 10%, ni le zmerna, marveč da se v nji izvaja toli naglašeno načelo, da bodi davek regresiven za manjše in najmanjše dohodke. Da pa naj se hranilnice puste davka proste, je pač

pretirana zahteva, kateri se, ne le z ozirom na naše državne potrebščine, že iz stališča davčne enakomernosti in pravičnosti ne more ustreči; kajti hranilnice niso le davčno zmožne, marveč večinoma davčno zelo močne, sploh pa združbe kapitala, ki dajo gotov dobiček ter se ne dajo primerjati s kapitalom v posestvih, od katerih pa se plačuje ne manj visoke realne davke.

Največji in najvažnejši del v II. poglavje spadajočih podjetij smeri na dobiček, katerega si glavniške združbe redno ne le zagotove, ampak tudi množe.

Prav primerno je torej, da se jim dosedanji davek po novem zakonu ne zniža. Znašal bode tudi nadalje 10% čistih dohodkov, oziroma od delniških družeb 10.5% tako dolgo, da bode nova splošna dohodnina zadostovala za prepustke deželam in odpustke na družih neposrednih davkih; dá, delniške družbe, katere za dividende izplačujejo več kakor 10% delniških glavníc, plačajo za 11.—14. odstotek še 2% in nadalje po 4% od teh dividend (kot superdividendni davek).

Ako se pomisli, da pridejo k temu rednemu davku še doklade, priznati se mora, da je tudi za mobilni kapital dovolj visoka davčna mera, ki se je pač že tako oživela, da se upošteva tudi v kurzi, katere povišati pač ne gre, ne le z ozirom na to, da zakonski načrt namerava v prvi vrsti zravnavati neprimernosti, ampak tudi z ozirom na to ne, da naj prav ti dohodki plačujejo še drug davek, namreč splošno osebno dohodnino in sicer v višjih in najvišjih postavkah. Gotovo je umesten tudi pomislek, da delniške družbe vendar le niso brez koristi za splošnost: mnogo podjetij je mogoče izvrševati le potom delniških družeb, pri katerih vsak delničar le gotov del riskuje, a tudi le del dobička dobi; delniške družbe pač tudi večinoma kot veliki obrtniki vzdržujejo našo domačo obrtnijo proti inozemski; tudi dajo iste v tolikih krajih tisočem ljudij obstanek in so s tem zopet podpora malim obrtnikom in kmetom.

Gledé priredbe tega davka — razun §-a 100. o davčni meri — poglobitve določbe so §-i 92.—95. o čistih dohodkih.

Čisti dobiček definuje § 93. kot bilančni prebitek, brez ozira na njega razdelitev za obresti, dividendo, tantijeme ali za rezervne zaklade ali drugo porabo. Prišteva pa bilančnemu prebitku kot čisti dobiček zlasti še one zneske, ki se porabijo za pove-

čanje, vračilo ali obrestovanje napravne glavnice, ker se s tem le-ta ne zmanjša kakor vsled obrabe in obveljavanja inventarja in obratne glavnice, ali vsled substančnih, kurznih ali družih izgub iz podjetja, katere izgube § 95. priznava kot odbitke od čistega dobička ter pripušča primerne odpise, in založke v namen nadomestitve, z dostavkom da se pa iz tacih zalog kriti drugačni stroški ne odštevajo.

Enako dosledno in načeloma pravilno se po §-u 95., *e*) tudi dolžne obresti smejo odštevati od dobička, katerega dejansko za svojo svoto krčijo. Vender pa se izvzema v §-u 94., *c*) navedene obresti od napravnih glavnice. Zakon namreč razločuje: obresti od glavnice, ki so deleži napravne glavnice, katerih upnik je tudi deležnik dobička, in obresti od navadnih posojil, ki spadajo mej vsakdanje, mimogredoče stroške ali pa niso toliko v prid podjetja kakor pravega dolžnika, za katerega jih od upnika izposluje, katere upniku tudi ne dajo pravice do dobička, ampak le do obrestij, pogojenih z gotovim odstotkom. Prvih zakon ne zmatra več za obresti, marveč za deleže skupnega dobička ter jih dosledno ne priznava kot podjetniške stroške — dobra misel, ki pa ni dosledno izvedena. Ne razločuje se namreč deležev napravne glavnice, katerih obresti so zagotovljene z gotovim odstotkom in se morajo izplačevati brez ozira na dobiček, ali namreč zadostuje v ta namen ali ne, od družih, katerih obrestovanje se ravna po konečnem letnem dobičku. Obresti onih deležev so gotovo pasivne, niso podjetni dobiček upnikov, torej ne spadajo pod pridobnino marveč pod rentnino, iz katere pa so za to izvzete, da ne plačajo dvojnega davka, češ da se obkladajo že s pridobnino, kar pa ni istina, ker dobivajo upniki popolne obresti, le podjetja plačajo za te obresti preveliko pridobnino, katere ne smejo odštevati upnikom. V §-u 94., *c*) tiči torej dvojna protinačelnost, kateri pa članek II. uvedbenega zakona dodaje še drugo nedoslednost: da ima gledé onih delnih zadolžnic in hipotekarnih posojil, katerih obresti se po §-u 94., *c*) ne odštevajo od čistih doneskov (ki se torej ž njimi že z pridobnino obkladajo), dotično podjetje kakor doslej tudi nadalje pravico pri izplačevanju 5% odtegniti namesto tega davka.

Nedosledno, da protinačelno je to določilo, ker naj se davek pobira od tistega, ki davku podvržene dohodke uživa, torej od

upnika — v tem slučaju pa ga plača dolžnik, ki naj ga potem od upnika dobi, kar pa se, kakor sem že razpravljal, le redko zgodi; pa tudi tedaj, da dolžnik uporabi to svojo pravico, je upnik še vedno na boljšem: dolžnik plača po II. poglavji po 10% teh obresti kot davek, vrh tega še doklade (povprek 100% rednega davka), upniku pa sme odtegniti le 5%. Namen zakona, da istih dohodkov ne zadene s pridobnino in rentnino, se ne bo dosegel, marveč ohrani se nadalje krivica, da davčno slaběji plačuj za davčno močnejega. Zagovor pa, zakaj so se te vrste obresti uvrstile v II. poglavje, da namreč veliko več kot pridobnino plačajo, nego bi znašala rentnina, tudi ne drži. Gledé na to, da zakon o davčni reformi zravnaj nerazmernosti zlasti gledé mobilnega kapitala in tega bolj obremení, druge pridobitke pa vsaj deloma razbremeni, ni nobenega povoda, zakaj bi se prav v ta namen, da take obresti plačajo vsaj toliko rentnino kakor pridobnino, ne dala določiti posebna točka, ali bolje zakaj bi se te obresti ne mogle navesti v prvem odstavku §-a 130. ki določa rentnino z 10% — kakor tudi ni najmanjšega poročstva, da bo dolžnik jih obdačeval po članku II., marveč verjetno je nasprotno, kajti pogoje stavi navadno upnik (ne dolžnik), in lahko si prepove tak odbitek. Nedosleden je zakon tudi v §-u 94., f), da se pridobnina z dokladami vred prišteva čistim doneskom, s čemer je sprejel nazadek proti sedanji praksi, da se vsaj doklade ne vštevajo. Ta davčna trdota je tem manj vpravičena, ker je pridobnina prav tako v podjetji vtemeljena, kakor zemljarina in dohodnina od podjetniških zemljišč in poslopij, katera dva davka se pa celo v dveh ozirih upoštevata, da se ju dopušča kot odbitke, nadalje pa odšteva tudi z njima obdačene čiste doneske dotičnih zemljišč in poslopij. Ako se natančno vzame, zakon prav nevpravičeno dejanske stroške efektivno jemlje za čiste dohodke, torej naklada davek ne davek.

Hvalevredne pa so po poslanski zbornici zboljšane določbe §-a 95., g) in h), da se od čistih doneskov odštevajo bolniški in preskrbljevalniški prispevki za podjetniške služabnike in njih rodbine, kakor tudi nagrade in tantijeme, katere dobivajo podjetniški služabniki ali pa predstojniški člani in odborniki za svoja službena opravila. Ne spadajo pa sem taki in enaki prejemki upravnih ali nadzornih odbornikov v tej lastnosti, ker je

upravni in nadzorni odbor le oži odbor družabnikov, ki v svoji skupini predstavljajo obdačen osebek, in je torej njih poslovanje pri podjetniških opravilih le osebni trud podjetniške skupine, katerega odškodba pa ni efektiven iz podjetja izvirajoč trošek ali izdatek.

Velevažne so določbe o kraji davčnega predpisa. Za splošno pridobnino velja po §-u 37. in 38., da se ista odmeri za vsako obrtišče posebej ter predpiši v kraji, kjer se obrt izvršuje; ako pa ima eno podjetje več obrtišč v isti davčni občini, združijo naj se vsim posamezno odkazane postavke v eno za celo podjetje skupno pridobnino. Nesamostalna obrtišča se skupno vzemo z glavnim, skupni davek pa, ako niso vsi oddelki v isti občini, razdeli se razmerno po važnosti posamnih obrtišč na posamne občine, kjer se nahajajo.

Glavna ta pravila, ki se zlagajo z načelom, da se pridobnina ravna po pridobitkih in njih dohodkih in se dosledno tudi ondaj predpisuje, kjer se dobivajo dohodki, to je v kraji vsacega obrtišča, veljajo tudi za posebno pridobnino po II. poglavji. § 101. namreč veli, da se tudi ta pridobnina, ako so vsa obrtišča v istem kraji, kjer je sedež podjetja, predpiše za skupno podjetje v tem kraji. Ako pa obrtišča niso vsa v istem kraji, razdeli se skupna pridobnina celega podjetja mej razne kraje ter se razločuje sedež ali najvišje vodstvo vsega podjetja in pa njegovi oddelki ali posamna obrtišča. Kakor namreč v obče največ ali vsaj toliko na obrt vpliva oseba obrtnikova, kolikor posamni drugi v njem združeni faktorji, tako pomenljiv je sedež društva ali podjetja za njegov razvoj in uspeh. Zakon torej popolnem vpravičeno sedežu priznava posebno veljavo in dotičnemu kraju odkazuje gotov del skupne pridobnine. Vpraša se le, kako naj se skupna pridobnina razdeljuje? Za državo in večinoma tudi za podjetje postranskega pomena, je prevažna rešitev tega prasanja za občine zaradi tega, ker je davek podlaga za naklade.

Z ozirom na to, da velika podjetja prizadevajo občinam, kjer imajo svoja obrtišča, različne stroške, ker uporabljajo njih javne naprave in zavode, kakor ceste, šole bolnišnice, siromašnice itd., je gotovo vpravičena tudi njih tirjatev, da naj ista podjetja tudi s svojimi davki primerno prispevajo za vzdrževanje teh naprav in zavodov. Zakon skuša temu ustreči tako, da bi

primerno važnosti obrtišč za skupno podjetje in po velikosti bremen, katere prizadevajo občinam, vsaka dobila gotovo svoto ter določuje, da se cela pridobnina razdeli:

1. pri rudnikih, tovarnah in obrtnoproduktivnih podjetjih po 20%;

2. pri trgovinskih, kreditnih in zavarovalnih zavodih po 50%;

3. pri brodarstvenih pa po 10% na kraj, kjer je sedež ali najvišje vodstvo dotičnega podjetja, ostalih 80% oziroma 50% ali 90% pa na vse občine, po katerih se podjetje razteza ali opravlja, in sicer po razmerji važnosti vseh posamnih obrtišč za podjetno skupino;

4. pri železnicah pa naj dobi kraj, kjer je sedež ali najvišje vodstvo, najprej 10% in ako po isti deželi železnica teče še 15%, ostali znesek vkupne pridobnine pa se razdeli mej dežele, po katerih teče železnica po dolgosti proge v vsaki deželi in sicer tako, da se od te tangente predpiše $\frac{3}{4}$ v mestu, kjer je prometno vodstvo, ako pa tega ni v deželi pa v stolici, ostala četrtnina pa nadalje razdeli mej občine, skozi katere pelje proga, po velikosti njih skupnih neposrednih davkov.

Prevzetki (praecipua) za sedeže ali kraje najvišjih in prometnih vodstev se z ozirom na to, da taka mesta tudi od ostale pridobnine dobe primerno največji del, ker so ondi navadno tudi najvažnejša obrtišča celega podjetja, pač radi tega pravno ne dajo vtemeljevati; glavni njih vzrok je ozir na to, da so taki kraji večinoma deželne stolice in druga velika mesta, katerih upravne potrebščine so že tako narasle, da se večinoma le z dokladami na davke večjih podjetij vzdržujejo. Prav te določbe dale so povod težavnim obravnavam in so izraz kompromisa: mestni zastopniki branili so dosedanje razmere, da ohranijo ravnotežje v mestnem gospodarstvu, kmetski zopet so se upirali, češ da je sedanja razdelitev davkov od teh podjetij očitna krivica, da se daj mestnim kakor kmetским občinam po važnosti dotičnih obrtišč.

Kakor rečeno, narekavala je te določbe najbolj ozirnost na toliko večja bremena glavnih mest nasproti malim kmetским občinam, katerim pa se tudi priznava vsaj nekaj. V tem oziru je novi zakon gotovo storil nov napredek. Doslej se namreč pač

za vsako obrtišče navadnih obrtnikov davek posebej odmerja in tam, kjer se obrt izvršuje, predpiše. Gledé večjih podjetij pa imamo le dva zakona in sicer za železnice z dne 8. maja 1869, št. 61. drž. zak. in za tovarne, rudnike in jednaka na svoja stojišča vezana podjetja z dne 29. julija 1891, št. 91. drž. zak. Prvi dodeljuje le mestnim z najvišjim in prometnim vodstvom oziroma deželnim stolicam ves davek, drugi pak raz deljuje davek med sedežem podjetja in posamnimi obrtišči tovarniških, rudniških in družih na svoja stojišča vezanih podjetij, ako se da določiti razmerna važnost posamnih oddelkov, sicer se pa ves davek skupno na sedežu predpiše. Naj se pa pomisli, kako težavno je večkrat razločiti, je li kak oddelek večjega podjetja samostalen ali pa odvisen in samo pomožen, dá, pomožno obrtišče niti ni vedno manj važno od sedeža in praksa naravno jako različno tolmači te pojme: koliko negotovosti za občine, ki tolikrat ne vedó ali in koliko se jim odkaže davka za njih doklade; priznati se mora, da je nameravani zakon tudi v tem oziru popolnem jasen, pa tudi popolnejši, ker razdelitvene določbe veljajo za vsa glavniška podjetja, kar doslej manjka zlasti za trgovinske in denarne zavode sploh.

Kar zadeva posledek novega zakona za semkaj spadajoča podjetja, sme se trditi, da ostane davek železnic več ali manj kakor dosedaj, ker odstotek je isti (10%); pač pride 0.5% povrh, nasprotno pa so dovoljeni zdatni odpiski, katerih sedanji zakon ne pozna. Le tedaj, ako je železniška družba doslej rezervne in enake zaklade nalagala v vrednostnih papirjih, ki so davka prosti in se doslej njih dohodki ne uštevajo med čiste doneske, kar pa zanaprej ne bo šlo, utegne biti nova pridobnina višja od sedanjih davkov. Enaka se bode nekaterim hranilnicam zgodila. V obče se jim je davek, vsaj manjšim in srednjim zdatno ponižal, tudi so dovoljeni obširniši odpiski: razloček pa dela določba, da se vse aktivne obresti brez izjeme vračunijo v čisti dobiček, da torej tudi obresti od davka prostih papirjev pridejo v davčno podlago. S tem odpravi se velika krivica, da je marsikatera hranilnica, ki je svoje denarje nalagala na ta način ter tisočake čistih dohodkov dobivala, vendar-le večkrat davka prosta ostala, dá, izkazala primankljaj, ker se take obresti morajo odšteti od bilančnih prebitkov.

Manj bodo plačevale posojilnice, zadruga in pogojno tudi obrtniška podjetja: obe vrste vsled večkrat omenjenih odpiskov, prve še z ozirom na to, da se nikdar vsi čisti dohodki, marveč le $\frac{3}{10}$ oziroma $\frac{5}{10}$ vzame za davčno podlago. Več pa, vsaj navadno bodo plačevali pravi denarni zavodi, ker njih aktivne obresti vse pridejo v poštev in navadno dokaj presegajo odštevne pasivne obresti.

Če se pregleda vse poglavje, mora se priznati, da se odlikuje po svoji jasnosti o davčni podlagi, da si vsakdo lahko sam davek preračuna. Odlikuje se nadalje v tem, da se vestno ozira na različnost semkaj uvrščenih podjetij in po tej različnosti tudi davek odmerja različno. Prednost pred dosedanjimi zakoni mu dajo tudi določbe o kraji davčnega predpisa in pa večja doslednost gledé odbitkov ali odpiskov. Najbolj pa ga pači § 94., c) in članek II. uvedbenega zakona.

(Konec prihodnjič.)

Iz pravosodne prakse.

Civilno pravo.

a) Za vtemeljitev pristojnosti vnanjega razsodnega sodišča, katera je potrebna za dovolitev izvršila temeljem razsodila sodišča nemške države in katero je presoјati po avstrijskem pravu, ne zadošča okolščina, da se toženec, čeravno je bil pravilno vabljen, pred razsodnim sodiščem ni zagovarjal in je slednje radi tega proti njemu izdalo sodbo radi izostanka.

Zahtevku A-jevemu proti B-ju, naj se izreče, da je razsodba kralj. deželnega sodišča v Draždanih izvršilna, ugodila je prva instancija iz sledečih razlogov: Po dvor. dekretu z dne 18. maja 1792, št. 16. z. j. z. in onem z dne 15. februarija 1805, št. 711. z. j. z. pretresovati in vgotoviti je v slučajih izreka o izvršilnosti vnanje razsodbe v tuzemstvu pristojnost vnanjega sodnika in veljavo prava vzajemnosti in velja pri tem za temelj avstrijsko pravo. Ozirati se